

موارد صدور قرار نیابت قضایی در امور کیفری و حقوقی

صدور قرار نیابت قضایی علاوه بر مقررات جزای، در مقررات حقوقی و مدنی نیز امکان پذیر است.

صدور قرار نیابت قضایی علاوه بر مقررات جزای، در مقررات حقوقی و مدنی نیز امکان پذیر است.

به گزارش «تابناک» نیابت قضایی، یکی از تاسیسات حقوقی است که امکان تحصیل دلیل و بررسی آن را توسط مرجع قضایی دیگر فراهم می کند تا روند رسیدگی تسهیل و امکان احقاق حق برای دادگاه رسیدگی کننده میسر شود. نیابت قضایی امکان دسترسی به دلایل یا انجام تحقیقات درباره دعوا یا شکایت اقامه شده را برای دادگاه رسیدگی کننده، آن هم در شرایطی که خارج از مقرر دادگاه صلاحیت دار باشد، مهیا می کند.

صدور قرار نیابت قضایی علاوه بر مقررات جزای، در مقررات حقوقی و مدنی نیز امکان پذیر است. دادگاهی که در جریان رسیدگی است، ممکن است تشخیص دهد که در برخی امور، انجام اقدامات و تحقیقاتی خارج از حوزه محل رسیدگی لازم است و به همین دلیل می تواند به دادگاه دیگری که خارج از محدوده دادگاه رسیدگی کننده به دعوا قرار دارد، نیابت دهد.

به عبارت دیگر، هر گاه دستگاه قضایی، در امور حقوقی، کیفری و خانواده، دعوایی مطرح کرده باشد، ممکن است قسمتی از ادله در حوزه قضایی دیگری واقع شده یا لازم باشد که معاینه محلی، ملاحظه اسناد یا استماع گواهی گواهان، در دادگاه دیگری خارج از محدوده دادگاه رسیدگی کننده به دعوا انجام شود. در این موارد، دادگاه رسیدگی کننده می تواند به دادگاه دیگر، نیابت دهد.

مقررات مربوط به نیابت قضایی، در قوانین آیین دادرسی مدنی و آیین دادرسی کیفری قابل دسترسی است، این دو قانون مربوط به روش دادرسی و عمومات رسیدگی بوده و مورد نیاز عامه مردم است. هنگامی که در مقررات آیین دادرسی مدنی، موضوع اعطای نیابت قضایی مطرح می شود، با توجه به اینکه پرونده مورد نظر در چه مرحله ای از رسیدگی است، دعوا پس از درخواست، به دادگاه هم عرض در حوزه قضایی دیگری واگذار می شود.

مجری نیابت قضایی، صلاحیت رسیدگی ماهوی ندارد

به موجب ماده ۲۹۰ قانون آیین دادرسی مدنی، در هر موردی که رسیدگی به دلایلی از قبیل: تحقیقات از مطلعان و گواهان، معاینه محلی یا هر اقدام دیگری، باید خارج از محدوده دادگاه رسیدگی کننده به دعوا انجام گیرد و مباشرت دادگاه شرط نباشد، این مرجع به دادگاه صلاحیت دار محل نیابت می دهد تا حسب مورد اقدام لازم معمول و نتیجه را طی صورت مجلسی به دادگاه نیابت دهنده ارسال کند.

هر اقدام دیگری که خارج از مقرر دادگاه رسیدگی کننده به دعوا باشد، معتبر است؛ در صورتی که مباشرت دادگاه رسیدگی کننده شرط نباشد؛ اقدامات انجام شده توسط دادگاه اجراکننده نیابت قضایی مورد وثوق دادگاه اعطا کننده نیابت باشد و نیز اینکه مرجع مجری نیابت صرفاً مجری خواسته های دادگاه اعطا کننده نیابت بوده و بیش از آن اختیاری نداشته باشد.

امکان اظهار نظر ماهیتی اعم از حقوقی و جزایی برای مرجع مجری نیابت وجود ندارد مگر اینکه این اختیار صراحتاً از ناحیه دادگاه اعطاکننده نیابت به آن دادگاه داده شده باشد؛ مانند تحقیق از گواهان، تحقیق از متهم پرونده و انتساب یا عدم انتساب عمل مجرمانه به وی که منتهی به صدور قرار تأمین یا صادر نشدن آن می شود.

انجام موضوع نیابت در دادگاه ایران به درخواست مرجع قضایی خارج از کشور

این اقدام باید بر اساس قوانین ایران به عمل آید مگر اینکه دادگاه خارج از کشور ترتیب خاص دیگری را معین کرده باشد که در این صورت، ضمن وجود شرط معامله متقابل در صورتی که مخالف موازین اسلام و قوانین مربوط به نظم عمومی و اخلاق حسنه نباشد، امکان ترتیب اثر دادن به آن نیابت در ایران وجود خواهد داشت.

تحقیقات قضایی خارج از کشور باید بر اساس قوانین ایران تعیین و از دادگاه خارجی که به آن نیابت داده شده است، خواسته شود؛ در غیر این صورت زمانی ملاک اعتبار قرار خواهد گرفت که دادگاه ایران آن را بپذیرد. ممکن است دادگاه در جریان رسیدگی متوجه شود که به عنوان مثال، متهم در حوزه قضایی دیگری اقامت دارد، در این شرایط، نیابت قضایی به دادگاه حوزه قضایی دیگر اعطا می شود. این در حالی است که در امور حقوقی، موضوع متفاوت و بر مبنای ماده ۱۱ قانون آیین دادرسی مدنی است.

بر اساس این ماده، دعوا باید در دادگاهی اقامه شود که خوانده، در حوزه قضایی آن اقامتگاه دارد و اگر خوانده در ایران اقامتگاه نداشته باشد، در صورتی که در ایران محل سکونت موقت داشته باشد، در دادگاه همان محل باید اقامه شود و هرگاه در ایران اقامتگاه یا محل سکونت موقت نداشته، اما مال غیرمنقول داشته باشد، دعوا در دادگاهی اقامه می شود که مال غیرمنقول در حوزه آن واقع است و هرگاه مال غیرمنقول هم نداشته باشد، خواهان در دادگاه محل اقامتگاه خود اقامه دعوا خواهد کرد.

نیابت قضایی در امور کیفری

بر اساس ماده ۱۱۹ قانون آیین دادرسی کیفری جدید، هرگاه تحقیق از متهم، استماع شهادت شهود و مطلع، معاینه محل، بازرسی از منازل و اماکن و اشیاء، جمع‌آوری آلات جرم و به طور کلی هر اقدام دیگری خارج از حوزه قضایی محل مأموریت بازپرس لازم شود، وی با صدور قرار نیابت قضایی مطابق مقررات قانونی و ارسال اصل یا تصویر اوراق مورد نیاز پرونده و تصریح موارد، انجام آن‌ها را از بازپرس محل، تقاضا می کند.

در ادامه این ماده نیز آمده است که بازپرس در حدود مفاد نیابت اعطایی، موضوع نیابت را انجام می دهد و اوراق تنظیمی را پس از امضا به همراه سایر مدارک به دست آمده نزد مرجع نیابت دهنده می‌فرستد و در صورتی که اجرای تمام یا بخشی از مفاد نیابت، مربوط به حوزه قضایی دیگری باشد، اوراق را برای اجرای نیابت به مرجع مزبور ارسال و مراتب را به بازپرس نیابت دهنده اعلام می دارد.